

Projektnamn: Incitament för energieffektivisering

Programområde: Nationella regionalfondsprogrammet

Ärende ID: 20200969

Sammanfattande beskrivning

Projektet ska utveckla verktyg och metoder för ett ökat systematiskt energiarbete i små och medelstora företag. Projektet ska sprida information om verktygen och metoderna till små och medelstora företag via tillsynsmyndigheternas tillsyn hos företagen.

Alla företag med en betydande energianvändning kommer vid något tillfälle i kontakt med de regionala eller lokala tillsynsmyndigheterna (länsstyrelser och kommuner). Projektet kommer att använda tillsynsmyndigheterna för att sprida information och kunskap till företag som är föremål för tillsyn. Energimyndigheten tillsammans med utvalda länsstyrelser ta fram och sprida en metodik för företagens egenkontroll för att företagen ska kunna kontrollera och följa upp sin energianvändning och genomföra lönsamma åtgärder. Projektet ska även ta fram en metodik för tillsynsmyndigheterna för att de ska kunna följa företagets arbete och resultat. Metoder och verktyg ska spridas till små och medelstora företag vid de tillsynsbesök som görs av de regionala och lokala tillsynsmyndigheterna. Genom att använda de befintliga strukturer och kanaler som finns via miljötillsynen kommer tillsynsmyndigheterna kunna ge information om de metoder/verktyg/material som utvecklas i projektet till en stor mängd små och medelstora företag. Genom att använda tillsynsstrukturen nås små och medelstora företag i olika branscher vilket bidrar till att minska skillnader mellan olika branscher när det gäller energieffektivisering. Åtgärderna förväntas implementeras i de olika organisationernas löpande verksamhet och därmed permanentas.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Små och medelstora företag har stora möjligheter att energieffektivisera. Trots att många åtgärder idag är lönsamma och kan genomföras relativt enkelt så föreligger ett genomförandegap. Utan åtgärder bedöms små och medelstora företag realisera endast ca 10 % av sin energieffektiviseringspotential till år 2030.

Sweco har på uppdrag av regeringen analyserat hinder för energieffektivisering i bl.a. små och medelstora företag. Företagsorganisatoriska hinder, t ex bristande kunskap, är det största hindret. Sweco pekar bland annat ut att miljötillsynen kan spela en större roll med insatser riktade till både myndigheter och företag i syfte att få små och medelstora företag att arbeta strukturerat med energieffektivisering.

Detta projekt ska utveckla verktyg och metoder för ett systematiskt energiarbete inom små och medelstora företag. Detta görs bl.a. genom att ta fram och sprida en metodik

för företagens egenkontroll så de kan kontrollera och följa upp sin energianvändning och genomföra lönsamma åtgärder samt att ta fram en metodik för tillsynsmyndigheterna att följa företagens arbete och resultat. Kunskaperna sprids till små och medelstora företag genom landets tillsynsmyndigheter. Insatsen ligger utöver ordinarie tillsyn och vad som krävs för små och medelstora företag att uppfylla Miljöbalken (MB). Projektet ligger även utöver det arbete som Energimyndigheten genomför inom ramen för myndighetens vägledningsansvar för energihushållning enligt Miljöbalken, vilket syftar till vägledning för att bedöma lagefterlevnad.

I planeringen av insatsen har hänsyn tagits till erfarenheter från tidigare genomförda projekt, samt synpunkter från ett urval små och medelstora företag och kommuner. Företagen pekar på ett fortsatt stort behov av stöd för att genomföra energieffektiviseringsåtgärder. Det finns exempel på många projekt där mervärden skapats för berörda företag genom att projekten går utöver den ordinarie tillsynsverksamheten, t.ex. PROEFF (Projekt för energieffektivisering i skånska företag genom tillsyn och rådgivning). I PROEFF- projektet framgick det också att användningen av tillsynsstrukturen är en effektiv kanal för att nå ut med information till företag.

Alla små och medelstora företag med en betydande energianvändning kommer vid något tillfälle i kontakt med de regionala eller lokala miljötillsynsmyndigheterna - länsstyrelser och kommuner. Det finns ca 25 000 verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt Miljöbalken. Därutöver finns ett ännu större antal verksamheter som orsakar miljöpåverkan via bland annat sin betydande energianvändning, vilket gör även dem till föremål för tillsyn. Många av dessa är också små och medelstora företag.

Tillsynsstrukturen är en unik kanal för att nå ut till små och medelstora företag. Tillsyn innebär direktkontakter med varje enskilt företag och tusentals företag kontaktas eller besöks varje år. Denna kontakt ska i projektet användas för att sprida kunskap om, och utveckla, företagens strategiska arbete med energieffektivisering. Dessutom kan man även nå företagen direkt med information om andra insatser inom det Nationella regionalfondsprogrammet. Projektet skapar verktyg för små och medelstora företag att i samarbete med tillsynsmyndigheter arbeta effektivt med energieffektiviseringsåtgärder.

Det finns en god kunskap och organisation för att integrera och följa upp de horisontella kriterierna i projektet. Som en del av uppföljningen i projektet Innovativ utvärdering kommer statistik tas fram utifrån mångfald, kön och integration. I alla fördjupade kontakter med små och medelstora företag kommer företagen att få lämna uppgift om organisationsnummer. Denna uppgift kan användas för att följa upp företagen utifrån olika aspekter. Kommunikationsplanen kommer att revideras löpande utifrån de lärdomar som uppstår i projektet och utifrån målgruppens behov. Det kan innebära användning av olika typer av informationskanaler för att nå målgrupper med olika behov. Innehållet i kommunikationen kan också komma att anpassas eftersom de behov som uppstår i målgruppen.

Omvärd och samverkan

Projektet ryms inom det Nationella programmets insatsområde 3, investeringsprioritering 4b. Projektet omfattar åtgärder för samverkan, utveckling och

spridning av resultat vad gäller energieffektivisering på framför allt nationell, regional och kommunal nivå. Samverkan sker mellan Energimyndigheten, länsstyrelser och kommuner, men målgruppen för resultatet av samverkan är små och medelstora företag. De företag som investeringsprioriteringens mål mäts mot, industriföretag, bedöms i hög grad ingå i projektet. Dessa företag träffas i stor utsträckning av miljötillsyn och ingår på så sätt i projektets målgrupp.

Projektet bygger på samverkan mellan viktiga parter som redan idag har regelbunden kontakt med små och medelstora företag och i viss mån adresserar energieffektivisering hos dessa företag. Den befintliga tillsynsstrukturen består av ca 300 tillsynsmyndigheter samt myndigheter med vägledningsansvar. Energimyndigheten har tillsynsvägläggande ansvar. Samtliga länsstyrelser, som är samverkanspart, har uppdraget att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning på regional nivå. Länsstyrelserna har också i uppdrag att bedriva tillsyn i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Utöver att vara tillsynsmyndighet har länsstyrelser även ett vägledande ansvar gentemot kommunerna i sina respektive län. Inom ramen för denna kanal kommer resultat, verktyg och metoder som tas fram inom projektet även att spridas till landets kommuner, och i förlängningen små och medelstora företag genom de många kontakter kommunerna har i sitt operativa tillsynsansvar.

Projektet har arbetats fram i dialog mellan de ingående parterna. Under utformningen av projektet har det även skett förankring med ett urval företag och kommuner. Kommuner har framfört vikten av att arbeta med energifrågan inom tillsynsstrukturen, och den stora potential som finns gällande energieffektivisering inom små och medelstora företag.

Tillsynsmyndigheterna har en viktig roll att samverka med andra regionala initiativ så att insatserna mot företagen blir så effektiv som möjligt. Baserat på andra pågående och kommande energirelaterade insatser mot små och medelstora företag i regionen behöver tillsynsmyndigheternas arbetssätt vara flexibelt och kunna anpassas för att uppnå bästa effekt hos företagen. Projektet kan användas för att sprida ytterligare kunskaper och verktyg för energieffektivisering, utöver de som utvecklas inom ramen för projektet. En självklar del är att sprida Energimyndighetens övriga insatser inom det Nationella regionalfondsprogrammet 2015-2020, såsom energikartläggningsstöd, miljöstudier och energieffektiviseringsnätverk, till relevanta små och medelstora företag.

Kommunikationen inom projektet ska leda till att tematiska mål och effektmål för programmet uppfylls. Alla i målgruppen oavsett kön, etisk tillhörighet eller funktionsnedsättning ska ha samma förutsättningar att få tillgång till stöd. Det kan ge upphov till olika kommunikationsbehov som kommer adresseras inom projektet. Statistik visar t.ex. att utrikes födda i högre grad startar och driver företag, har högre omsättning och anställer fler än inrikes födda företagare. Det kan därför finnas ett särskilt behov inom projektet att ta fram information på andra språk än svenska. I all kommunikation kommer Energimyndigheten framhålla att projektet är finansierat av Europeiska regionala utvecklingsfonden, där Tillväxtverket är förvaltande myndighet. kommunikationen följer Energimyndighetens kommunikations och strategipolicy, vilka går i linje med Tillväxtverkets kommunikationsstrategi och EUs krav på kommunikation.

Koppling till det lokala näringslivet

Det finns idag olika samarbetsformer mellan företag och myndigheter inom klimat- och energiområdet. Det regionala näringslivets behov och intressen har undersökts i direkta kontakter och genom exempelvis diskussioner i regionala nätverk. Att arbeta aktivt med att minska energianvändningen och företagens klimatpåverkan innebär också en framtidssäkring för näringslivet för att klara framtida utmaningar. Det ger fördelar på en marknad där allt fler kunder efterfrågar effektiva och miljöanpassade alternativ.

För att de krav som ställs i miljöbalken gällande resurs- och energihushållning ska fungera på ett tillfredsställande sätt krävs det att verksamhetsutövaren har tillräckliga kunskaper om energifrågor, vilket gör att ett visst intresse och en viss kunskap redan har byggts upp, som projektets aktiviteter kan bygga vidare på. Inom ramen för projektet ska kunskap, metoder och verktyg för energieffektivisering spridas via tillsynsstrukturen. Detta leder till större effekt avseende energieffektivisering hos små och medelstora företag då fler företag kommer ha ett systematiskt arbetssätt gällande energifrågor efter projektets avslut.

Inom ramen för projektet kommer tillsynsmyndigheter att arbeta fram och testa metoder för ett systematiskt energiarbete. Här ges även företag möjlighet att påverka en metodik som både tillfredsställer företagets behov av att kontrollera och följa upp sin energianvändning och att hitta ett strukturerat sätt att genomföra lönsamma åtgärder, samt tillsynsmyndigheternas möjligheter att enkelt kunna studera företagets arbete och resultat. Detta kommer små och medelstora företag tillgodo då de eventuellt undviker dubbelarbete som kan ske idag.

Inom Energimyndighetens tidigare program för energieffektivisering som riktades till den elintensiva industrin (PFE) framkom det att en viktig anledning till att energieffektivisering genomförs är att frågan prioriteras och hamnar på företagsledningens bord. Via tillsynsstrukturen finns det stora möjligheter att hjälpa företagen att prioritera energieffektivisering.

Mål och resultat

Mål

Övergripande mål:

Projektet bidrar till målet i investeringsprioritering 4b) om ökad energieffektivitet i små och medelstora företag.

Projektmål

År 2019 arbetar 1500 små och medelstora företag systematiskt och strukturerat med att minska sin energianvändning.

Delmål Fas 1 - metodutveckling

Delmål 1a: I juni 2017 finns ett nationellt metodstöd som syftar till att komplettera och stärka företagets energiarbete inom ramen för interna miljö-/energiledningssystem.

Delmål 1b: I juni 2017 är första branschvägledningen om bästa tillgängliga teknik (BAT) framtagen och testad vid minst fem verksamheter i samverkan med respektive tillsynsmyndighet

Delmål 1c: Goda exempel för åtgärdsplaner har tagits fram senast juni 2017 genom granskning och utvärdering av åtgärdsplaner från ca 80 företag (500 MWh/år).

Delmål Fas 2 - intern kunskapsspridning

Delmål 2a: Lärandeseminarium i energiledning kopplat till energitillsyn, branschspecifika vägledningar/BAT samt goda exempel för åtgärdsplaner är genomföra för tillsynsmyndigheter runt om i landet år 2017.

Delmål 2b: Under 2016-2019 driver samtliga län nätverk för kommunernas tillsynspersonal, i syfte att de genom sina tillsynskanaler ska nå fler små och medelstora företag utöver de som länsstyrelserna når.

Delmål Fas 3 - extern kommunikation och resultatspridning

Delmål 3a: År 2018 har 1500 små och medelstora företag fått tydlig och enhetlig information från tillsynsmyndigheterna gällande systematiskt arbete med energieffektivisering, samt information om möjligheterna inom övriga insatser inom Nationella programmet; nätverk, miljöstudier och energikartläggningsstöd, samt andra pågående initiativ för små och medelstora företag.

Delmål 3b: 750 små och medelstora företag ska år 2018 ha påbörjat genomförandet av energieffektiviserande åtgärder i enlighet med flerårig åtgärdsplan.

Delmål 3c: År 2019 har 2500 små och medelstora företag fått tydlig och enhetlig information från tillsynsmyndigheterna gällande systematiskt arbete med energieffektivisering, samt information om möjligheterna inom övriga insatser inom Nationella programmet; nätverk, miljöstudier och energikartläggningsstöd, samt andra pågående initiativ för små och medelstora företag.

Delmål 3d: År 2019 har ytterligare 7 500 små och medelstora företag fått övergripande information från tillsynsmyndigheterna gällande systematiskt arbete med energieffektivisering.

Målgrupper

Projektets primära målgrupper är små- och medelstora företag som berörs av miljötillsyn samt tillsynsmyndigheter (länsstyrelser och kommuner) som arbetar med miljötillsyn gentemot små och medelstora företag.

Sekundära målgrupper är energi- och klimatrådgivare samt övriga projekt som Energimyndigheten har sökt inom nationella regionalfondsprogrammet till exempel regionala noder och energieffektiviseringsnätverk.

Information om projektets resultat förmedlas även till t.ex. till branschorganisationer, Miljösamverkan Sverige, företagskluster, handelskammaren, andra näringslivsorganisationer och regionala energikontor.

Förväntat resultat vid projektavslut

Förväntat resultat kopplat till projektmål:

- 1500 företag arbetar systematiskt och strukturerat vilket innebär att de uppfyller minst 6 av följande 10 punkter senast 2019-05-31: -det finns utsedd energiansvarig på företaget
- det finns en fastställd energipolicy på företaget
- företaget har genomfört en energikartläggning
- företaget har energimål och åtgärdsplan
- företaget mäter och följer upp sin energianvändning
- företaget involverar sina anställda i arbetet
- företaget har en komplett energiorganisation
- företaget integrerar energi i den löpnade verksamheten
- företaget utbildar personal och har etablerat en intern kommunikation kring energifrågor -företag genomför interna revisioner.

Resultatet följs upp genom enkäter.

Vid projektets slut har små och medelstora företag fått tydliga verktyg för att kontinuerligt arbeta med att minska sin energianvändning. En minskad energianvändning bidrar till att uppnå investeringsprioriteringens mål, liksom nationella och europeiska energi- och klimatmål.

Genom att använda tillsynsstrukturen nås olika branscher av små och medelstora företag. Ett likvärdigt stöd från tillsynsmyndigheterna kommer att ges till alla typer av branscher. Detta bidrar i sin tur till att minska skillnader mellan olika branscher vad gäller arbete med energieffektiviseringsåtgärder.

Projektet är nationellt heltäckande och alla företag har erbjudits samma möjlighet och med lika villkor tillgodogöra sig det stöd projektet tillhandhållit. Åtgärder för att nå alla intresserade, oavsett kön, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder eller ålder, har ingått i projektet. Ett resultat härav kan vara en ökad grad av energieffektivisering då intresset för energifrågan har spridits sig till nya typer av företag som inte tidigare arbetat med att energieffektivisera.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt stöd: 1500 företag

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Energimyndigheten är projektägare och har en samordnande roll. Länsstyrelserna är samverkanspartners. Metodutveckling genomförs av ett urval länsstyrelser. Samtliga 21 län medverkar i aktiviteter som syftar till att först höja den interna kapaciteten hos alla länsstyrelser, och i förlängningen kommuner, för att slutligen genom tillsynsstrukturen

sprida metoder, verktyg och information om energieffektivisering och systematiskt energiarbete till små och medelstora företag. På så vis har projektet en nationell heltäckande spridning.

Roll och ansvar för samverkansparter framgår av samverkansavtalen.

Projektägaren.

Energimyndigheten är projektägare. Projektägaren har det övergripande ansvaret för projektet gentemot Tillväxtverket och ansvarar för att styra projektet. Energimyndigheten ska också bevaka projektets genomförande och agera för att samverkansparter levererar projektresultat i enlighet med samverkansavtalet och Tillväxtverkets beslut om stöd.

Projektledarnas roll och ansvar är att:

- arbete utifrån projektbeslut från Tillväxtverket
- granska och godkänna samverkansparter rapporter, både avseende planerade/genomförda aktiviteter och ekonomiska redovisningar
- samordna och samla in resultat från insatserna samt följa projektets progress via uppsatta mål -ta fram underlag och genomföra eventuella upphandlingar och samordna övrigt internt arbete som behövs för projektet
- rekryteras

Delprojektledarnas roll och ansvar är att:

- arbete utifrån projektbeslut från Tillväxtverket
- granska och godkänna samverkansparter rapporter, både avseende planerade/genomförda aktiviteter och ekonomiska redovisningar
- samordna och samla in resultat från insatserna samt följa projektets progress via uppsatta mål -ta fram underlag och genomföra eventuella upphandlingar och samordna övrigt internt arbete som behövs för projektet
- rekryteras

Ekonomens roll och ansvar är att:

- följa upp och sammanställa det ekonomiska resultatet för projektet samt ta fram underlag till begäran om utbetalning
- bemannas med redan anställd

Administratörens roll och ansvar är att:

- alla administrativa rutiner avseende diarieföring med mera i samband med bidragssökandes ansökningar, rapporter och ekonomiska redovisningar
- bemannas med redan anställd

Samordnaren för uppföljning/utvärdering roll är att:

- se till att projektmål och delmål följs upp och utvärderas
- bemannas med redan anställd

Utvärdering/uppföljning görs av en upphandlad konsult Juristens roll är att:

- stötta projektägaren och samverkanspart i juridiska frågor kring EU-regelverk samt sakfrågor i projektet

Upphandlarens roll är att:

- stödja projektägaren och samverkanspart vid upphandlings- och avropstillfällen
- bemannas med redan anställd

Kommunikatörens roll

- samordna kommunikationsarbetet för insatsen i samråd med projektledare

-bemannas med redan anställd

På Energimyndigheten finns även en samordningsfunktion som ansvarar för att:

-samordna Energimyndighetens interna arbete mellan alla pågående och kommande projekt

som söks inom nationella regionalfondsprogrammet

-Samordna arbetet med planering, uppföljning, kvartalsrapporter, ekonomi, m.m.

-Samordningsfunktionen bekostas ej av projektet.

Interna rutiner

Energimyndigheten är upphandlande part i projektet och ska genomföra alla upphandlingar som krävs för projektets genomförande. Som statlig myndighet har Energimyndigheten ett antal olika beslutade interna rutiner och processer, som följs i all verksamhet inklusive detta projekt. Exempel på rutiner som finns är upphandling, beslut, projektledning och diarieföring.

Samverkanspart

Projektorganisation hos de olika samverkansparterna regleras i samverkansavtal. Länsstyrelsen Skåne har en samordnande roll i projektet för att stötta projektägaren i kommunikation och samordning av samverkansparterna. I aktiviteten metodutveckling deltar personal med samordnad energi- och miljökompetens på utvalda länsstyrelser. I övriga delar arbetar tillsynspersonal i projektet.

Arbetsätt

Energimyndigheten ansvarar för projektledning med hjälp av myndighetens ordinarie projektstyrningsmodell. Samverkansparterna kommer utföra det praktiska arbetet ute i regionerna/länen. Energimyndigheten kommer att kalla till regelbundna avstämningar där samtliga samverkansparter träffas för att utbyta erfarenheter och samordna insatser inom projektet. Energimyndigheten kommer för alla projekt inom Nationella regionalfonden att arbeta med kontinuerlig uppföljning och avstämning av resurser, aktiviteter, prestationer, utfall och effekter. Arbetet sker både med tanke på extern kommunikation och resultatspridning, men också med avseende på att lära under projektets gång för att säkerställa att del- respektive projektmål uppfylls och att förväntade resultat infrias. En del av detta arbete kommer att utgöras av att samla in, sammanställa och sprida information om goda exempel. Resultat kommer att kunna användas av såväl Energimyndigheten som de regionala aktörerna även på längre sikt efter projektet avslutats och kan bidra till att motivera företag att arbeta systematiskt och strukturerat med den egna energianvändningen.

Utförare på länsstyrelserna är framför allt tillsyns/miljöhandläggare, men även regionala energi- och klimatsamordnarna. Tillsynspersonal inom länsstyrelse/kommuner är nyckeln till de tillstånds- och anmälningspliktiga företagen (upparbetade kanaler) och till genomförandet av företagsbesök samt att skapa drivkrafter för att små och medelstora företag ska inleda ett frivilligt energiledningsarbete. Projektaktiviteten kommer att vara tydlig för mottagaren eftersom tillsynspersonen marknadsför och informerar om projektet, använder enbart projektets material och verktyg, samt under denna tid av besöket stöttar företagen i arbetet med energiledning, branschvägledning samt att förbättra deras åtgärdsplaner, vilket inte ingår i den ordinarie tillsynen. Detta kan

ytterligare tydliggöras genom att projekttiden/projektaktiviteten bokas som ett eget möte efter tillsynsbesöket. I bokningen ska syftet med aktiviteten synas samt att det är ett projekt som finansieras av det nationella regionalfondsprogrammet.

Länsstyrelserna har dokumenterad kapacitet att genomföra projekt inklusive projekt med EUfinansiering och förmåga att hantera de eventuella kassafloodesproblem det kan innebära att arbeta med rekviderade medel. Länsstyrelserna har mångårig vana av administrativa rutiner, inklusive de specifika rutiner som kommer att gälla för det nationella regionalfondsprogrammet. Energimyndigheten och länsstyrelserna har även samarbetat tidigare om liknande projekt, t.ex. PROEFF och inom Miljösamverkan Sverige, och de erfarenheterna ligger till grund för den här ansökan, och kommer även fortsätta användas vid genomförande av projektet. I projektet operationaliseras de horisontella kriterierna främst med hänsyn taget till kriteriet bättre miljö. Det påverkas tydligt bland annat genom projektets mål som syftar till att införa ett systematiskt arbetssätt som främjar en effektiv energianvändning hos de medverkande organisationerna. Vad gäller kriteriet jämställdhet så har länsstyrelserna i uppgift från regeringen att stödja kommuner, statliga verksamheter och andra regionala aktörer i arbetet med att göra sina verksamheter jämställda. Det finns således en god organisation på Länsstyrelserna för att löpande arbeta med att följa upp jämställdhetsarbetet. Projektet kommer att använda de frågor som tas fram inom projektet Innovativ utvärdering, där uppföljning av de horisontella kriterierna kommer att göras på ett brett urval av deltagande små och medelstora företag genom att en nollbasvärdering görs samt flera uppföljningar/enkäter där olika kriterier kan följas upp. Ett gemensamt arbetssätt planeras att tas fram för projekten inom nationella regionalfondsprogrammet som kommer att användas även inom detta projekt. Detta kommer att användas av projektdeltagarna och hjälpa dem att belysa jämställdhet och peka ut områden för förbättring.